

Олега Божюка

Міністерство освіти і науки України

Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

№ 15

ВІСНИК

Харківської державної
академії дизайну і мистецтв

ХАРКІВ 2009

Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я. — Х.: ХДАДМ, 2009. — 188 с. (Мистецтвознавство. Архітектура: № 15).

У віснику подано матеріали за результатами наукових досліджень проблем технічної естетики, дизайну, архітектури, образотворчого мистецтва, а також застосування новітніх технологій у мистецтвознавстві.

Збірник розрахований на пошукачів вчених ступенів і звань, викладачів, науковців.

Видається за рішенням Вченої ради Харківської державної академії дизайну і мистецтв (протокол № 7 від 28.03.2007 р.).

Збірник є фаховим виданням з мистецтвознавства та архітектури (бул. ВАК України, 2002. — № 9. — С. 9.)

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE):

ISSN 1993-6400 (Print), ISSN 1993-6419 (Online).

Збірник реферується та відображується у базах даних:

«Джерело» (Україна) [<http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/urzh/index.html>]

Загальнодержавна реферативна база даних «Україніка наукова»

[<http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html>].

Головний редактор: Даниленко В.Я., доктор мистецтвознавства, професор;

Заступник головного редактора: Єрмаков С.С., доктор педагогічних наук, професор.

Редакційна колегія:

1. Боднар О.Я.	доктор мистецтвознавства, професор;
2. Гребенюк Н.Є.	доктор мистецтвознавства, професор;
3. Зборовець І.В.	доктор мистецтвознавства, професор;
4. Кравець В.Й.	доктор архітектури, професор;
5. Крижановська Н.Я.	доктор архітектури, професор;
6. Мироненко В.П.	доктор архітектури, професор;
7. Проскуряков В.І.	доктор архітектури, професор;
8. Селівачов М.Р.	доктор мистецтвознавства, професор;
9. Тарасенко О.А.	доктор мистецтвознавства, професор;
10. Чебикін А.В.	Президент Академії мистецтв України, професор;
11. Шило О.В.	доктор мистецтвознавства, професор;
12. Шубович С.О.	доктор архітектури, професор.

КОНСТРУКЦІЇ ДЛЯ ІКОН, ХРЕСТІВ, ЦЕРКОВНИХ КНИГ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ

Болюк О. М., кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник
Інститут народознавства Національної академії наук України, м. Львів

Анотація. Проведено стислий аналіз варіативності тектоніки й художнього рішення конструкцій для ікон, хрестів, книг-аналоїв та подібного церковного облаштування, виявлених автором у часі мистецтвознавчих експедицій на Північну Буковину.

Ключові слова: аналої, церква, мистецтво, декор.

Анотация. Болюк О. Н. Конструкции для икон, крестов, церковных книг Северной Буковины. Сделан короткий анализ вариативности тектоники и художественного решения конструкций для икон, крестов, книг-аналогов и похожего церковного оборудования, обнаруженных автором во время искусствоведческих экспедиций по Северной Буковине.

Ключевые слова: аналої, церковь, искусство, декор.

Annotation. Bolyuk O. N. Designs for icons, crosses, church books of Northern Bukovina. The short analysis of variability of tectonics and the art decision of designs for icons, crosses, books – book-stand and the similar church equipment, found out by the author is made during art criticism expeditions across Northern Bukovina.

Keywords: book-stand, church, art, a decor.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень. У мистецтвознавстві вивченню аналоїв порівняно, наприклад, з іконостасами, не приділено належної уваги, хоча інколи їх художні особливості не поступаються якості сницарського оздоблення чи виразності іконопису низки вівтарних перегородок. У Літургії вони займають відповідне місце, оскільки слугують у храмах підставкою для богослужбових книг, ікон, хрестів. Суттєве значення такі конструкції мають також у розвинутій художній системі церковного облаштування, тому актуальність їх дослідження як різновиду церковного мистецтва не викликає сумнівів[1].

Науковці минулого вже вивчали окремі питання, присвячені дерев'яній церковній обставі українських храмів, зокрема праці Я. Константиновича [4], М. Драгана [2], С. Таранушенка [11, с. 141-170], Г. Логвина [5], П. Юрченка [12], Б. Ковачовичової-Пушкарської, І. Пушкаря [3]. Однак найбільшу увагу дослідники звертали на генезис та варіативність вівтарних перегородок. В останні десятиліття проблемі вивчення дерев'яного обладнання українських святинь присвячена низка монографій та статей у періодичних виданнях, серед яких варті уваги праці М. Моздира [7, с. 38-49], М. Станкевича [10] та інші.

Проте тут йтиметься про церковні раритети, виявлені автором статті у часі комплексних мистецтвознавчих експедицій на Північну Буковину у 2007–2008 рр. й досі не представлені дослідниками як вартісні твори церковного мистецтва.

Мета роботи. Згідно опрацьованих артефактів, подано перший їх аналіз з метою популяризації українського ужиткового мистецтва, призначеного для облаштування північно-буковинських храмів, що становлять різновид вітчизняної культури.

Виклад основного матеріалу. Українські професійні різьбярі, а подекуди й народні майстри, що виготовляли предмети облаштування храму, надавали своїм виробам, зокрема підставкам для церковних книг, своєрідних декоративних ознак. Складна художня система церковного обладнання поширилась й на ці предмети, проте основною їх особливістю залишилась тектоніка, що тісно пов'язана з функціональністю. Тому типологічний ряд варто розглядати власне за цими ознаками.

Для кращого розуміння дефініції та специфіки конструкції для церковних книг – аналоя, – зазначимо, що його синонімами є поставець, стоянець, налой, аналогій, аналогіон, оскільки з грецької мови *λογεῖον* тлумачиться як „читаю”. Це є переносний або стаціонарний столик, найчастіше із похилим верхом [6; 8, с. 13-14; 9; 13]. Аналої для хреста із Розп'яттям чи ікони задля вшанування вірними ставлять біля бічних віктарів, солеї або тетрапода, який теж іноді називають головним аналоєм.

Різновиди аналоя становлять типологічну групу дерев'яного церковного облаштування, що є системою сакральних, обрядових, ужиткових предметів та конструкцій інтер'єра церкви, створюваних для нього (чи перенесених із іншого храму), використовуваних для священнодійств і потреб священнослужителів й парафіянами. Така група столярних виробів об'єднана за їх функціональним призначенням і розміщенням.

Конструкція аналоїв в окремих випадках нагадує спеціальне обладнання для переписування книг, відоме у християнстві з раннього середньовіччя і яке часто зображували в давніх літературних джерелах (Остромирове Євангеліє, XI ст.; Радзівіллівський літопис, XIII–XV ст. та ін.). Збережені найдавніші аналої українських храмів датують XVII–XVIII ст. [10, с. 312-313]. Вони повністю дерев'яні або окремі їх деталі виготовлені із інших матеріалів (тканини, шкіри). Такі предмети є проміжним підвидом меблів, що тісно пов'язані з тектонікою церковних аналоїв та конструкцією для письменства, так поширеного в монастирському житті минулого.

Зображення давніх аналоїв, що не збережені й побутували у церквах, найвдаліше ілюструють твори сакрального монументального мистецтва, книжкові мініатюри, ікони. Наприклад, виявлені під час експедиції церковні врата на дзвіниці біля церкви с. Усть-Путиці містять традиційно шість ікон на суцільних дверних полотнищах. Відсутність ажурної сницарської різьби, простий абрис врат дає підставу вважати їх твором щонайпізніше кінця XVII ст. Про те, що це давній виріб, вказують і особливості іконопису. Однак, у цьому контексті нас цікавлять трактування автором конструкцій для переписування книг. Поруч євангелістів та біля Діви Марії у сцені „Благовіщення” зображено чотирикутні столи простої конструкції. Можна припустити, що живописець не надавав особливого значення антуражу навколо святих або відтворив поширені у церквах тогочасні аналої.

Аналої розрізняють рухомі, портативні (переносні й складувані) та нерухомі (аналой для ікон, хрестів), однак загалом вони мають в церкві ста-

ле місце, визначене вимогами конфесії: на престолі й біля нього праворуч у святилищі; біля іконостасу по обидва його боки, проте, частіше ліворуч від царських воріт; на хорах. Як зазначалось, їх виготовляли з дерева як народні, так і професійні майстри, які лише в окремих випадках надавали виробу художніх ознак, властивих тому чи іншому стилю, що існував на українських землях. Частіше їх виготовляли згідно з місцевими традиціями, використовуючи усталені способи формотворення й оздоблення, притаманні локальним естетичним вподобанням або запроваджували нові конструктивні та декоративні рішення.

Так, в часі експедиційних досліджень 2007–2008 рр. відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України вдалось виявити низку різнотипних аналоїв, які виготовлені переважно у першій половині ХХ ст. Проте траплялось таке церковне облаштування й з кінця ХІХ ст., та, навіть один аналой, ймовірно, з кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст., що зберігся у церкві Різдва Пресвятої Богородиці ХVІІ ст. с. Селятин Путильського р-ну.

На досліджуваній території у церквах кількісно найбільше довелось обстежувати тумбовидні конструкції для покладення на них ікон задля вшанування їх вірними. Треба зазначити, що такого виду аналоїв у церквах інших західноукраїнських територій спостерігається значно менше, а подекуди і зовсім немає. Очевидно це пов'язано із тривалим впливом на українських теренах, приєднаних до Польщі, латинського обряду, в якому переважали додаткові (бічні) вівтарі, присвячені святим чи завітним подіям, тому потреба в аналоях для ікон не була нагальною. Тим паче, що для православ'я не властиво споруджувати додаткові вівтарі.

Особливість буковинських аналоїв такого типу, зокрема кінця ХІХ – третини ХХ ст. полягає у компонованні на площинах, як бокових, так і верхньої похилої, ікон. Інколи можна побачити на них невеликі іконки у медальйонах, вмонтовані як вертикальне увінчання конструкції, – своєрідний ретабулум, що трапляється у католицьких жертovníках. Найчастіше зображуваним святим на аналоях є патрон буковинського краю – св. влмч. Іван Сучавський. Окрім нього досить популярними стали образи св. Георгія-Змієборця, Покрова Богородиці Влахернської, Отців Церкви, св. Миколая Чудотворця, навіть Новозавітньої Трійці та Христа-Пантократора, що традиційно властиво для іконостасів чи запрестольних ікон: аналоїв церков с. Чуньків, Погорілівка, Вікно, Мосорівка, Самушин Заставнівського р-ну, Виженка Вижницького р-ну, Довгопілля, Усть-Путиля, Яблуниця Путильського р-ну Чернівецької обл. та ін.

Вартісним художнім твором такого різновиду конструкцій є аналой церкви св. Архистратига Михаїла 1914 р. с. Перебиківці Заставнівського р-ну. Частково знищені від полум'я внаслідок пожежі його боковини не дають змоги повноцінно вивчити іконографічну програму зображень. Особливості тектоніки і манера письма дають підставу датувати раритет серединою ХІХ ст., а то й раніше. Очевидно аналой належав до церковного облаштування попередньої неіснуючої вже церкви села. На бокових площинах написані

постаті св. муч. Євстафія (ліворуч), ймовірно, св. влмч. Івана (?) (праворуч), неатрибутованого воїна (головний фасад). На похилій площині верху аналоя зображено „Собор Архангелів”, що, очевидно, є одночасно храмовою іконою, виставленою в інтер’єрі перед іконостасом для цілорічного вшанування вірними.

В окремих церквах траплялись тумбовидні аналої, боковини яких вже були покриті олійною фарбою, а багетні рами вказували на очевидне існування на них ікон раніше. Який саме іконографічний сюжет чи лик було зображено на площинах аналоя з’ясувати у місцевих респондентів не вдалось (аналої церков с. Довгопілля, Усть-Путиля Путильського р-ну).

Розміщення ікон на боках конструкції, окрім тильного фасаду, та зверху додатково може доповнюватись елементом у вигляді невеликого вертикального завершення, що нагадує латинський ретабулум, з іконкою у медальйоні, хрестом, ажурно різьбленими завитками. Одиноким прикладом увінчання тумбовидного аналоя з силуетно-профільованими фігурками птахів є аналої в мурованій церкві св. Архистратига Михаїла 1892 р. с. Мосорівка Заставнівського р-ну. Вирізаний орнітоморфний силует з двома галузками-завитками нагадує мотив світового дерева, широко використовуваний у народній орнаментиці. Немає сумніву що автором такого оздоблення був майстер без особливих навичок різьблення, про що вказує відсутність чіткої симетрії у дзеркальній композиції та певна недбалість його виконання.

Нез’ясованою залишилась нумерація одного з аналоїв першої третини ХХ ст. церкви с. Виженка Вижницького р-ну. Ледь помітно намальована на похилій площині римська цифра XIV є порядковим числом останньої стадії Страстей Господніх, ікони яких розміщували, ймовірно, на аналогічних підставках по периметру церкви.

Переважно тумбовидні аналої, як і подібні кліроси, з тильного фасаду мають дверцята з полицкою чи без неї для переховування книг або іншого церковного інвентаря. Іншим варіантом зберігання речей у них є місткості у вигляді шухлядки. Несподіваною знахідкою виявився напис на боковині шухляди аналоя церкви с. Усть-Путиля. На ньому написано олівцем „І. Нругогowuch”, що є, очевидно, прізвищем майстра виробу.

Справжніми художніми творами, у яких поєднались результат столярного ремесла, віртуозність сницарських прийомів та вправність іконопису є аналої церков св. влмч. Дмитрія 1871 р. с. Дихтинець, Різдва Пресвятої Богородиці XVII ст. с. Селятин Путильського р-ну. Аналої Дмитріївського храму містять постаті Святителів Церкви й увінчаний картушем з написом: „Сердце чисте сожиждіт вь мнѣ Бже”. Головну ікону конструкції замальовано зеленою фарбою, тому з’ясувати який сюжет чи лик зображено на ньому можливо лише після реставраційної розчистки. Можна припустити, що під шаром фарби збережений св. влмч. Дмитрій – патрон дихтинецької церкви, оскільки на похилій площині аналоя для вшанувань часто зображували празничку ікону.

Для прикладу, конструктивно розвиненим аналогом є вже згадуваний селятинський твір, на похилій площині якого розміщено сюжет „Різдва Пресвятої Богородиці” (частково знищено). Тектоніка настільки оригінальна, що очевидно більше не зустрічається у церквах західних областей України. У плані неправильного шестигранника тумбовидну конструкцію завершує балдахін із хрестом (що повторює аналогічні абриси нижньої частини в горизонтальній проекції), який опирається на дві опори, профільовані з одного боку у вигляді лука. Таке накриття по периметру обрамляють ламбрекени-фестони із дерев’яними китицями (більшість втрачено). Поміж опорами вмонтовано медальйон, оточений завитками, на якому зображено „Коронування Пресвятої Богородиці”. На бічних площинах основи намальовано постаті Отців Церкви, на опорах – херувимів, знизу накриття – ангела. Унікальний раритет, ймовірно, варто попередньо датувати кінцем XVIII – початком XIX ст., проте твір потребує детальнішого дослідження.

Зазначимо, що до аналогів як типологічної групи церковного облаштування близькі за призначенням й тетраподи – головні аналої. В інтер’єрі наві їх завжди розміщують біля амвона навпроти царських воріт на осі храму. Виникнення та поширення тетрапода, ймовірно, слід пов’язувати із головним престолом, одним із прототипів якого у I–IV ст. могли слугувати в катакомбах (підземеллях) гроби святих, їх мошей, де проводили богослужіння перші християни [1, с. 31]. З утвердженням християнства подібні саркофаги, але із двосхилою накривкою-віком розміщували у храмі вже перед вівтарем, про що свідчать середньовічні гравюри. Тут так само ставили перед саркофагом аналої. Згодом шанованих осіб стали ховати у криптах (з грецької κριπτα – „ховано”) – приміщеннях під храмом на згадку про катакомбне богослужбове життя християн, а місце саркофагів замінили у церквах тетраподи (у латинських храмах – відсутні) із похилою в один бік стільницею, конструкція якого подібна до престолу (звідси назва і амвона – зовнішній престол) та аналоя (звідси інша назва тетрапода – головний аналой, аналойчик). Такі тетраподи в буковинських церквах побутують одночасно з іншими – з горизонтальною стільницею, які покривають тканиною. Покажемо те, що в галицьких церквах тетраподи із похилою стільницею трапляються значно рідше, аніж у церквах рівнинної Чернівецької області.

Під час експедиції виявлено два типи тетраподів: у вигляді саркофага або столиковидний. Варто зазначити, що на площинах їх боковин іконали розміщено репродукції образків, різьблені накладні деталі або, як варіант, – тетрапод є звичайною конструкцією без декору, яку покрито церковними покривалами. Оригінально вирішено тетрапод у церкві св. ап. Івана Богослова 1827 р. с. Вікно Заставнівського р-ну Чернівецької обл. За поясненням місцевого пароха його виготовлено на замовлення навмисне зі скляними боковинами, щоб вірні підходили до вшанування ікони, що розміщена на конструкції, з більшою обережністю. Таке вирішення справи суто мирське, позбавлене духовності: замість роз’яснень парафіянам у часі катехичних навчань чи на

проповіді про сутність адораційних треб, православний священник обмежився спонуканням селян до вшанування образу цим матеріалом.

Тумбовидні налої останніх десятиліть виготовляють без образків на площинах, їх фасади прикрашені лише різьбленою символікою. Аналої інших підтипів конструктивно лаконічні, без особливих декоративних надмірностей.

Різновидом аналоя є вузька шапка з глухими стінками і поличками для книг, завершена дво-, чотирисхилим верхом-стільніцею (попітром), яка рухома завдяки опорі-стрижневі. Такий аналої подекуди називають „клірос” („крилос”, з румунської локальна назва – „даскал”) – від назви місця у церкві, з якого церковнослужителі читають богослужбові книги. Його оздоблення лаконічне і виражається насамперед у формі профілювань деталей попітру та підставки, зрідка доповнених різьбленим орнаментом на площинах стінок (церкви с. Вороновиця, Семакова, Мосорівка, Яблуниця, Погорілівка, Довгопілля, Чуньків, Веренчанка, Виженка та ін. Тому виразних художніх особливостей кліросів буковинських церков у часі експедицій не трапилось. Втім не кожен з храмів обладнаний конструкцією такого типу.

Кліросами називають також розвинені конструкції, що становлять вузький столик із похилою стільницею й тримачем із нижнього боку для книг, лави (локальна назва з румунського, вживана парафіянами „лоугуш”), які ставлять окремо або вони з'єднані зі столиком горизонтальними брусками. У останньому випадку їх називають тут „партами” на зразок шкільного обладнання для письма (церкви с. Перебиківці, Ворничани, Перківці). Такими стаціонарними конструкціями, як і тумбовидними кліросами з попітрами, диспонує не кожен церковний інтер'єр. На зразок кліросів для церковної прислуги, хору інколи у церквах монтують стаціонарні конструкції –кіоски, де продають вірним книжечки, образки, свічки та інші дрібні речі релігійного змісту (напр., церкви с. Коновка, Круглик).

Одночасно із такими типами аналоїв побутують і легші, зручні для перенесення, відомі ще у візантійському християнському житті. Їх конструкцію складає похила стільниця із дощечкою-тримачем; опора; одна або кілька ніжок чи округла, багатокутна підставка. Стійкість й міцність аналоя забезпечують пронижки, кріплені на певній висоті у залежності від його конструкції. Тут додатковими елементами можуть бути полички для книг. Для вибору оптимальної висоти попітру в окремих аналоях слугують фіксатори з отворами в опорі. Замість дощатих ніжок інколи застосовували точені опори, що формою нагадували балясини. У такому випадку опору знизу кріпили до підставки.

Підтип одностовпного з точеною опорою аналоя у буковинських церквах інколи слугує не лише підставкою для книг, а й основою плата з тканини з зображенням „Стопи Пресвятої Богородиці Почаївської” (облаштування церкви с. Погорілівка, Вікно та ін.).

Досить оригінально помічений один з аналоїв із анаграмами „М.Т.”, вишитою на полотні попітра, та вирізьбленими „ВТ” з приписом „гр.-кат.” на його опорі. Треба гадати, що ініціали вказують на жертводавців предмету

для церкви Різдва Пресвятої Богородиці XVII ст. с. Селятин Путильського р-ну, котра у довоєнний період була греко-католицькою. Отож, виготовлення цього аналя варто датувати 1930-тими роками.

Серед виявлених двоніжкових аналоїв у храмах сіл Веренчанка, Баламутівка, Мосорівка, Заставнівського р-ну, Вороновиця, Бернове Кельменецького р-ну, Топорівці Новоселицького р-ну, Виженка, Усть-Путила, Довгопілля, Яблуниця Путильського р-ну та ін. Аналої часто не відзначаються особливою декоративністю, тому їх накривають тканинами чи вишиваними рушниками.

Особливо незвичкою для регіону є конструкція із покриттям пюпітра шкірою із розписом на її поверхні букетів жоржин. Його ніжки на проніжка профільовані у вигляді хвилястих ліній, що творить виразнішу художню мову предмета.

Чотириніжкові аналої траплялись значно рідше. Очевидно тому, що їх конструкція масивніша за аналої з меншою кількістю опор, відтак непрактична до перенесення. Хоча підставки з чотирма ніжками в окремих святинях слугують також як основи для вшанування ікон (церква с. Довгопілля).

До переносних складуваних аналоїв належать два підтипи. Конструкцію одного з них, яка, ймовірно, відома з XI ст., утворюють рухомі X-подібні ніжки, з'єднані посередині стержнем. До них внизу кріплять дощаті підставки, вгорі – планки сполучені міцною тканиною, рідше – шкірою, на яку кладуть священні предмети, що дає можливість у потребі розкласти і скласти аналої. Лише у двох випадках такого підвиду аналоїв їх прикрашають профільовані вирізи у вигляді хвиль (церкви св. влмч. Дмитрія с. Дихтинець та Святотроїцька с. Киселиці Путильського р-ну). В останньому з них профільовані краї оздоблені контурним різьбленням у вигляді низки кілець та хрестиків.

Інша форма конструкції та його розміри – відносно невеликі, оскільки такий аналої слугує підставкою для Євангелія на головному престолі. Не громіздкий пюпітр, похилу площину якого підтримують тримачі, зафіксовані у пазах двох рейок або ніжки, виник у XIII ст. для латинських храмів, повністю замінивши у XVI ст. гаптовану і оздоблену китицями подушку для літургійних книг. Такий вітварний аналої у церквах зустрічається порівняно рідко, однак свідчить про вплив християнства західного обряду, тому у північно-буковинських храмах його не було виявлено. Подібні переносні, але не складувані, так звані настільні аналої, використовують у ризницях, на хорах, приватних каплицях.

Висновки. Результати польових досліджень свідчать про співіснування різних за художніми ознаками, місцем виготовлення, авторством аналоїв. В обстежених церквах виявлено кілька типів аналоїв, а саме: шафковидний „клірос“; стаціонарний для вшанування ікон; переносний складуваний й незмінний у формі, – у наві й святилищі для Євангелія.

Перспективи дослідження. Автор статті усвідомлює, що запропонований читачеві експедиційний матеріал на Буковину також не розкриває усієї

тематики стосовно аналоїв. Однак, тут звернено увагу на відмінах їх тектоніки, окремих художніх рішеннях, що дозволяє провести типологію за призначенням, конструктивними особливостями, місцем розташування, відтак уможливило її розширення та доповнення.

Література:

1. Болюк О. Аналої і тетраподи українських церков (за матеріалами мистецтвознавчої експедиції на Бойківщину 2005 року) // Мистецтвознавство '06. – Львів: СКІМ, 2006. – С. 25–37.
2. Драган М. Українська декоративна різьба XVI–XVIII ст. – Київ: Наукова думка, 1970. – 159 с.
3. Ковачовичова-Пушкарьова Б., Пушкар І. Дерев'яні церкви східного обряду на Словаччині. – Братіслава: Педагогічне товариство, відділ української літератури в Пряшеві, 1971 // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – № 5-6. – Пряшів, 1972. – 518 с.
4. Константинович Я.Б. Іконостас: Студії і дослідження: У 2 т. – Т. 1. – Львів: Наукове товариство імені Т. Шевченка, 1939. / Konstantynowicz J.B. Ikonostasis. Studien und Forschungen. – Lemberg, 1939. – Bd.1. / Переклад М. Д. Дутки і Р. М. Дутки. Рукопис.
5. Логвин Г. По Україні: Стародавні мистецькі пам'ятки. – Київ: Мистецтво, 1968. – 463 с.
6. Любачівський М. І. Літургіка: храм-посуди-ризи, дзвони-мощі-образи, книги церковні-церковний спів. – В 2-х ч. – Ч. I. – Рим, 1990. – 89 с.
7. Моздир М. Експедиція на Закарпаття 1995 року // Народознавчі зошити. – 1998. – № 1. – С. 38–49.
8. Словник українського сакрального мистецтва. – Львів, 2006. – С. 13-14.
9. Соловій М. М. Літургіка для українських католицьких шкіл. – В 2 ч. – Ч. 1. Святі речі. – Торонто, 1959. – 87 с.
10. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI–XX ст. – Львів: Інститут народознавства Національної академії наук України, 2002. – 479 с.
11. Таранушенко С. Український іконостас // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – Т. ССXXVII. Праці секції мистецтвознавства. – Львів: Атлас, 1991. – С. 141-170.
12. Юрченко П. Архітектура // Історія українського мистецтва: В 6 т. – Т. 3. – С. 39-41.
13. Montevocchi B., Vasco Rocca S. – Suppellettile ecclesiastica I. 4. Dizionari terminologici. – Centro Di, 1988. – 493 p.

Надійшла до редакції 23.10.2009

ЗМІСТ

Болюк О.М. Конструкції для ікон, хрестів, церковних книг Північної Буковини	3
Вергунов С.В. Статистические исследования по применению трехмерного моделирования в курсовом проектировании студентов специализации «Промышленный дизайн» на кафедре «Дизайн» ХГАДИ в 2008-09 учебном году	11
Вязло М.В. Дослідження народного ткацтва Волинського Полісся в XIX – першій третині XX століття	14
Герус Л.М. Великодна паска українців (функція, форма, пластика)	18
Дробот А.О. Жінки-митці – представниці неофіційної лінії українського мистецтва другої половини XX століття	26
Дубцова Т.Г. «Мера длины» масштабности – человеческое тело	34
Зборовец И.В. Триумф эстрадного театра С. И. Гордеева	40
Калашникова Е.А. Изобразительный аспект визуально– пластического языка плаката 30-х годов XX века	49
Коваль Д.О. Образ дитини як сюжет у полотнах європейських імпресіоністів	56
Коваль О. Оптимальная проекция в идеальный пейзаж: Дмитрий Даниш	62
Красовська І. Особливості перед шлюбного циклу весільного обряду північного району Дністровсько-Прутського межиріччя Буковини кінця XX – початку XXI століття (на прикладі весілля Сокирянського району)	77
Криштопайтіс В.В. Класична типографіка друкованих видань на початку XXI ст.: вступ до проблеми	81
Куліш О.А. Нашарування тектиформних знаків у печерному мистецтві	85
Ліманська О.В. Текстова та пластична символіка весняно-літньої танцювальної традиції Слобожанщини.	92
Мозговий М.П. Модернізація технічних засобів естрадно-виконавського мистецтва: історичний аспект проблеми	99
Оленина Е.Ю. Предпосылки возникновения арт-рынка	106
Романенкова Ю.В. Ян Ван Скорел і Мартін Ван Хемскерк як основні представники зрілого романізму в нідерландському мистецтві XVI ст.	115
Романюк О.В. Практичні напрямки використання художньо-проектних наробок садиби Волинського Полісся в сучасному дизайні	124
Рубцов В.О. Технологія та особливості виготовлення гончарних виробів у добу зрубної культури епохи палеоліту населенням лівобережжя України	133
Сбитнева Н.Ф. Стилистическое развитие советского графического дизайнера в 60-е годы XX века	138

Наукове видання

Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Збірник наукових праць

Видання зареєстровано у Державному комітеті інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України.
Свідоцтво: серія KB №7108 від 25.03.2003р.

Оригінал-макет підготовлено інформаційним центром ХДАДМ

Коректор: Гросу Ю.В.
Комп'ютерна верстка: Козаченко Т.В.

Свідоцтво про внесення до держ. реєстру суб'єкта видав. справи
ДК №860 від 20.03.2002р.

Підп. до друку 11.11.2009. Формат 60x80/16. Папір: друк. Друк: ризограф.
Ум. друк. арк. 11.75. Тираж 100 прим.

ХДАДМ, Харківська державна академія дизайну і мистецтв,
Україна, 61002, Харків-2, вул. Червонопрапорна, 8.

Надруковано у типографії ХДАДМ
61002, м. Харків, вул. Червонопрапорна, 8.